

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 378.147.091.33-027.22:373.2.011.3-051:316.77

“PRACTICAL COURSE ON COMMUNICATIVE CULTURE OF A PRESCHOOL EDUCATION SPECIALIST” AS A FORM OF IMPLEMENTING PRACTICAL TRAINING OF FUTURE EDUCATORS OF IPE

«ПРАКТИКУМ З КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ» ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗДО

Ганна Біличенко

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: annasidid1@gmail.com
ORCID 0000-0002-4288-2721
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Hanna Bilychenko

Ph.D of Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: annasidid1@gmail.com
ORCID 0000-0002-4288-2721
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

Олена Міхєєва

старший викладач,
E-mail: mixeeva_olena@ukr.net
ORCID 0000-0001-9949-1118
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Olena Mikhieieva

Senior Lecturer,
E-mail: mixeeva_olena@ukr.net
ORCID 0000-0001-9949-1118
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the problem of the possibilities of implementing a practice-oriented paradigm of training specialists into the educational space of an institution of higher education (IHE); the advantages of developing the professional competence of a future educator of preschool education in the process of “Practicum on Communicative Culture of Preschool Education Specialist” as a form of implementing practical training for applicants of the second (Master’s) level of the specialty “012 Preschool Education”. The relevance of the problem is justified by the need to ensure the quality of the educational process in the context of national aspects, limitations, and priorities. The article highlights the importance of practical training in modern educational realities as a valuable and developmental factor in the educational space concerning the formation of a competent educator of an institution of preschool education (IPE), his/her reflexive position, and methodological and personal culture. The structural components of the author’s program of practical training are presented, the content of which is based on the principles of practice-oriented education. The essence of the communicative readiness of educators of an IPE and its influence on the success of pedagogical activities is characterized, which is discussed in two directions: training of future specialists in preschool education for effective communicative activities and implementation of a competence-based

approach to the content of operational communicative skills that a graduate of an institution of higher education must master; raising the level of communicative culture of educators of an IPE in various types of educational activities. The meaningful content of the applicants' types of work, which optimally combine cognitive, research, personal, professional, corporate, and other types of activities, is outlined, and the algorithm for performing various types of tasks of practical training is defined, which is determined by the logic of the cognitive process: the analysis of the educational problem based on the knowledge that has been formed; the reflection of "ignorance" as the need to acquire new knowledge; the use of various means (with the search for the most adequate) of obtaining new information; the approbation of new knowledge regarding the solution of an educational problem. It is emphasized that the implementation of tasks of practical training in the complex conditions of distance or mixed learning requires, along with the acquisition of professional competence, special pedagogical attention to the formation of relevant personal qualities of applicants.

Key words: *practical training, communicative culture, professional competence, competence approach, preschool education specialist, principles of practice-oriented education, essence of subject-subject educational interaction.*

Актуальність теми. Трансформація системи вищої освіти, що обумовлена багатьма політичними, економічними, соціальними, гуманітарними причинами, актуалізує проблему створення інноваційних механізмів забезпечення якості освітнього процесу у контексті національних аспектів, обмежень та пріоритетів.

Державний освітній стандарт орієнтує систему вищої освіти на оптимальну підготовку фахівців до ефективною майбутньої професійної діяльності, що у контексті сучасної педагогічної науки декларує, на ряду з підвищенням рівня освіченості, формування нового типу професійного мислення та особистісної активності (Стандарт вищої освіти України, 2021). Саме педагогічна практика (практична підготовка) у сучасних освітніх реаліях є ціннісним і розвивальним освітнім простором підготовки компетентного майбутнього педагога, його рефлексивної позиції, методологічної та особистісної культури; значущою складовою освітнього процесу ВУЗу, одним з конструктивних засобів організації взаємодії суб'єктів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях та методичних розробках проблема значення педагогічної практики у становленні майбутнього фахівця, особливостей її реалізації в освітньому процесі обговорюється в різних аспектах: розглянути її види, зміст, функції, структуру (В. Барабаш, В. Смаль, З. Шапик, Г. Шульдик, В. Шульдик та ін.); обґрунтовані методи організації, критерії оцінки результатів практики, можливості підвищення її ефективності (Н. Казакова, Р. Куліш, Н. Мачинська, Е. Шаріпова та ін.); висвітлені компоненти педагогічної практики, що забезпечують готовність здобувачів до діяльності у проблемних педагогічних ситуаціях (О. Кочерга, О. Ліннік, К. Ткаченко та ін.); акцентовано роль педагогічної практики у розумінні, ідентифікації та реалізації здобувачами педагогічних інновацій (Л. Кацова, Г. Черкас та ін.); досліджено генезис змісту та форм здійснення педагогічної практики у вищих навчальних закладах України та

висвітлено можливості творчого відображення вітчизняного досвіду організації педагогічної практики у сучасних умовах (Н. Боровик, О. Лук'янченко, Т. Твердохліб та ін.).

Аналіз поглядів науковців та практиків на проблему дозволяє визначити значущі для її обговорення положення:

– компетентнісний підхід щодо організації вищої освіти не є альтернативою системному та особистісно-діяльнісному підходам, а є їх продовженням на новому рівні інтеграції в європейський освітній простір (Муқан Н., Чубинська Н., 2023; Підопригора А., Хворостина Ю., Острога М., 2022);

– професійна компетентність фахівця дошкільної освіти є сукупністю професійних знань, умінь, навичок та готовності самостійно створювати власну професійну траєкторію, здійснювати адекватний і обґрунтований вибір педагогічної позиції й бути ефективним фахівцем в умовах швидких та неочікуваних змін освітньої ситуації сьогодення (Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», 2021; Беленька Г.В., 2006; Бондар Т., Пинзеник О., 2023);

– практична підготовка або педагогічна практика є визначальною складовою практико-орієнтованої освіти, що дозволяє формувати у здобувачів власний досвід самостійного рішення пізнавальних, практично-методичних, організаційних, комунікативних та інших проблем, що створюють зміст освітнього процесу (Кошель А.П., Кошель В.М., Стрілець С.І., 2013; Кремінь В.Г., 2005; Ліннік О., 2014);

– педагогічна практика є своєрідним системоутворюючим фактором цільового, змістовного та процесуального компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця (Белан Т.Г., Носовець М.Н., 2015; Кара С.І., 2007; Козій М.К., 2001; Лук'янченко О.М., 2005).

Зазначимо, що в сучасному освітньому просторі все більш актуальною стає парадигма практико-орієнтованої вищої освіти, що детерміновано об'єктивними потребами суспільства.

Доцільність розв'язання проблеми дослідження акцентовано суперечністю між визначальною значущістю комунікативної успішності як чинника професійної компетентності педагога ЗДО та недостатньою розробленістю освітніх компонентів (практикумів, педагогічних практик, видів практичної підготовки тощо) її формування на двох рівнях вищої педагогічної освіти.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є визначення теоретико-методологічної стратегії та вихідних позицій організації, мети, завдань, структури та змісту практичної підготовки «Практикум з комунікативної культури фахівця дошкільної освіти» здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Комунікативний компонент педагогічної взаємодії у просторі закладу дошкільної освіти (на нашу думку – найважливіший) характеризується своєрідністю комунікативної сфери особистості, особливостями розуміння педагогом проблеми спілкування та сутності комунікативної культури, наявністю особистісної мотивації її власного розвитку.

Зазначимо, що визначення комунікативної культури, як наукового феномену, надано в одній з попередніх наших публікацій: «...Комунікативну

культуру розуміємо як динамічне поліструктурне інтегративне утворення особистості, що включає сукупність взаємопов'язаних компонентів (ціннісно-мотиваційного, інформаційно-когнітивного, емоційно-вольового, мовленнєво-діяльнісного), детерміновано зовнішніми умовами (соціальна ситуація розвитку особистості) і внутрішніми чинниками (комунікативні здібності та якості особистості) та забезпечує гармонійну соціалізацію особистості через взаємодію з реальним соціальним середовищем і самим собою.» (Біличенко Г., Міхеєва О., 2021).

Практична підготовка здійснюється в контексті загальної концепції підготовки магістрів дошкільної освіти. Освітній компонент, що обговорюється, є, на наш погляд, необхідною та сутнісною складовою формування професійної компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти, що обумовлено значенням оптимального рівня комунікативної культури педагога щодо успішності та результативності його діяльності.

Програма практичної підготовки «Практикум з комунікативної культури фахівця дошкільної освіти» є нормативним документом ДВНЗ «ДДПУ», який розроблено нами на основі ОП, відповідно до затвердженого робочого навчального плану та алгоритму вивчення навчального матеріалу з фахових дисциплін (Наскрізна програма практичної підготовки, 2023).

Змістовне наповнення практичної підготовки з розвитку комунікативної культури базується на загальновідомих принципах побудови навчального процесу, що адаптовано нами з урахуванням особливостей організації різноспрямованої діяльності здобувачів відповідно до визначених освітніх компонентів (мета, завдання, інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні компетентності, етапи проходження тощо) в умовах змішаного навчання:

– принцип гуманістичного підходу, що відображає діалектичну єдність особистісної самоцінності людини з її соціальною сутністю;

– принцип адекватності та адаптованості складових освітнього простору, що відображає варіативність цілей, змісту та технологій педагогічної взаємодії щодо актуальних суспільних потреб та реальних умов здійснення процесу професійної підготовки;

– принцип створення сталої мотивації професійного становлення, що відображає необхідність супроводу індивідуальної освітньої траєкторії здобувача та відповідає його власним інтересам, потребам, особливостям пізнавальної активності;

– принцип спрямованості на особистісне зростання та самовизначення, що відображає необхідність суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії з безумовною повагою до ціннісної позиції студента та стимулювання потреби професійного самовдосконалення;

– принцип особистісно-діяльнісного підходу, що відображає можливості оволодіння у процесі практичної підготовки професійно та особистісно значимими способами традиційної та інноваційної педагогічної діяльності.

Комунікативна готовність педагогів ЗДО та вплив її на успішність педагогічної діяльності обговорюється у двох напрямках, що відповідає структурі та змісту даного виду практики:

– підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до ефективної

комунікативної діяльності та впровадження компетентнісного підходу до змісту операційних комунікативних умінь, якими повинен оволодіти випускник закладу вищої освіти;

– підвищення рівня комунікативної культури педагогів ЗДО у різноманітних видах освітньої діяльності.

Вихідні позиції створення програми висвітлює її цільова складова: мета, завдання, зміст загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання (Стандарт вищої освіти України, 2020).

Метою практичної підготовки «Практикум з комунікативної культури фахівця дошкільної освіти» є формування у здобувачів здібності до організації професійної комунікації в усіх напрямках освітнього процесу, оволодіння ними професійно-комунікативною культурою: розширення знань з основ комунікативної лінгвістики та засобів їх практичного застосування у педагогічному процесі ЗДО; оволодіння уміннями обирати та вибудовувати комунікативну стратегію в освітньому процесі для забезпечення максимальної ефективності педагогічного спілкування.

Завдання практичної підготовки відображають динаміку особливостей становлення комунікативної культури як чинника професійної педагогічної діяльності:

– закріплення, розширення та поглиблення теоретичних знань щодо функцій педагогічного спілкування та ознак культури мовлення педагога;

– ознайомлення з інтерактивними формами та методами розвитку та саморозвитку комунікативної культури щодо професійної педагогічної діяльності;

– удосконалення вміння аналізувати та інтерпретувати комунікативні ситуації у різних епізодах педагогічного спілкування;

– формування способів ефективної міжособистісної взаємодії з дітьми і дорослими;

– вироблення творчого підходу до комунікативної діяльності;

– набуття вміння адекватного рішення конфліктних комунікативних ситуацій відповідно до норм комунікативної культури;

– підвищення рівня педагогічної майстерності здобувачів як важливої складової успішності майбутньої педагогічної діяльності (Наскрізна програма практичної підготовки, 2023).

Відмітимо, що структура практичної підготовки представлена послідовними традиційними етапами (організаційним, підготовчим, основним та заключним) та припускає відповідні види діяльності: організаційно-ознайомча діяльність, підготовча діяльність з теорії та практики комунікативної взаємодії, теоретико-аналітична діяльність, аудиторна та позааудиторна діяльність, діагностувальна діяльність, інтерактивна діяльність, творчо-дослідна діяльність, підсумкова діяльність.

Сутність суб'єкт-суб'єктної освітньої взаємодії у процесі організації практичної підготовки магістрантів співвідноситься з наступними функціональними характеристиками:

– відбір або створення освітніх ситуацій (аналітичних, проблемно-педагогічних, діагностувальних, проєктувальних тощо) з урахуванням суб'єктивного досвіду здобувачів;

– поєднання групової, підгрупової та індивідуальної форм навчально-практичної діяльності щодо реалізації завдань практики;

– використання адекватних сучасним умовам суспільного життя практико-орієнтованих завдань щодо формулювання педагогічної проблеми та її рішення;

– перевага дослідницької та практичної діяльності здобувачів в інформаційно-невизначених умовах;

– заохочення щодо створення здобувачами власного освітнього проєкту;

– удосконалення алгоритму діяльності щодо підготовки та презентації індивідуальних або групових навчально-дослідницьких проєктів;

– розвиток комунікативно-соціальної, когнітивної, психолого-особистісної рефлексії студентів.

Чинником фахового зростання здобувачів та становлення професійної компетентності є виконання ними видів робіт, що визначені у програмі практичної підготовки та найбільш обґрунтовано відображають її розвивальний потенціал відповідно зазначеної мети. Наведемо ті, що в умовах дистанційного навчання (у яких, на жаль, здійснюється з об'єктивних причин, освітній процес) оптимально поєднують прояви пізнавальної, дослідницької, особистісної, фахової, корпоративної та інших видів активності:

– підготовка та обговорення презентації «Комунікативна культура особистості як феномен гуманітарного наукового дискурсу»;

– здійснення самоаналізу власної комунікативної діяльності за допомогою рефлексивної технології «Мій стиль спілкування»;

– підготовка та проведення з педагогічним колективом базового ЗДО методичного семінару «Комунікативна культура педагога – вимога сучасності» з обговоренням основних положень з проблем: «Сутність професійно-комунікативної культури фахівця дошкільної освіти», «Спілкування як основний засіб професійної діяльності педагога закладу дошкільної освіти», «Комунікативна культура педагога як складова професійної майстерності»; проведення міні-тренінгу «Мистецтво бути іншим»; здійснення аналізу результатів заходу;

– підбір діагностичних методик, спрямованих на вивчення комунікативної діяльності та характеристик спілкування відповідно до норм комунікативної культури та організації діагностування педагогів ЗДО, батьків та дітей дошкільного віку;

– організація проведення круглого столу у базовому ЗДО з обговорення проблеми комунікативного розвитку особистості в сучасному науковому просторі (на основі аналізу публікацій з сучасних наукових, науково-популярних та періодичних видань);

– проведення педагогічного лекторію з проблеми: «Культура педагогічного спілкування в освітній теорії і практиці» та складання синквейну з поняття «Культура педагогічного спілкування»;

– організація активного обговорення з педагогами ЗДО проблеми

«Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності» (у підсумку змоделювати спільну схему структури педагогічної діяльності з визначенням місця в ній професійно-педагогічної комунікації);

– імітація різних стилів комунікативної поведінки (авторитарний, демократичний, піддатливий, агресивний, драматичний, відчужений, альтруїстичний, спокійний, екзальтований, точний, відкритий, маніпулятивний, актуалізаторський) у заданих педагогічних ситуаціях. У ході професійної дискусії обґрунтувати найбільш адекватний стиль комунікативної поведінки;

– підготовка та представлення індивідуально-творчого проекту за темою «Слово як важливий інструмент професійної діяльності педагога ЗДО»; написання есе на тему: «Скажи мені що-небудь, щоб я тебе побачив»;

– розробка змісту та проведення консультацій для вихователів ЗДО з наступних тем: «Правила ефективної комунікації», «Техніка рефлексивного та нереліктивного слухання», «Безумовне прийняття дитини як основа ефективної взаємодії з дитиною дошкільного віку», «Зовнішня і внутрішня культура міжособистісної взаємодії», «Можна висловитися інакше» з використанням міні-презентації;

– моделювання комунікативного тренінгу «Країна порозуміння» та його проведення відповідно до певної структури (Наскрізна програма практичної підготовки, 2023).

Визначаємо наступний алгоритм виконання різних типів завдань практичної підготовки, що детерміновано логікою пізнавального процесу:

– аналіз освітньої проблеми на основі тих знань, що сформовані;
– рефлексія «незнання» як необхідності придбання нового знання;
– використання різних засобів (з пошуком найбільш адекватних) отримання нової інформації;

– апробація нового знання щодо рішення освітньої проблеми.

Вважаємо за необхідне підкреслити, що реалізація завдань практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (як, власне кажучи, і реалізація завдань інших освітніх компонентів), зокрема в складних умовах дистанційного або змішаного навчання, потребує, разом з надбанням професійної компетентності, особливої педагогічної уваги щодо становлення відповідних особистісних якостей студентів:

– розвиток позитивної «Я-концепції», та, як наслідок, розуміння потреб, бажань та інтересів інших людей; становлення толерантності та емпатії;

– розвиток вміння визнавати та цінувати надбання (навіть, іноді, перевагу) інших людей в тій чи іншій діяльності;

– розвиток здібності до співпраці (незважаючи на дистанційну форму навчання);

– розвиток комунікативної культури як найбільш значущого компоненту особистісної культури та педагогічної майстерності майбутнього фахівця.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Практична підготовка «Практикум з комунікативної культури фахівця дошкільної освіти» є джерелом:

– придбання здобувачами досвіду професійної діяльності та міжособистісної взаємодії з керівником практики, один з одним, з дітьми дошкільного віку та їх батьками, з педагогічним колективом освітнього закладу;

– народження нових пізнавальних та емоційних потреб;

– активізації процесів педагогічної рефлексії та самоаналізу;

– оптимізації ставлення до професійної діяльності та актуалізації прагнень до професійної компетентності.

Аналіз динаміки якості виконання завдань практичної підготовки, рівня самостійності та креативності у процесі роботи (як аудиторної так і позааудиторної), змісту роздумів магістрантів (відображено у звітах), проявів емоційності та сталої зацікавленості у процесі презентації власних досягнень свідчить про активний розвиток мотивації здобувачів щодо необхідності саморозвитку всіх компонентів комунікативної культури, відкриття у просторі педагогічного спілкування нових особистісних сенсів та чинників інтенсивного професійного становлення.

Вважаємо, що практична підготовка «Практикум з комунікативної культури фахівця дошкільної освіти» виявилась особливим ефективним методом пізнання та перетворення магістрами педагогічної дійсності, в якій теоретичні знання набувають характер творчої практичної необхідності.

Перспективами подальшого дослідження має бути пошук та обґрунтування адекватних своєрідності процесу комунікативного розвитку здобувачів та особливостям їх майбутньої професійної діяльності педагогічних технологій інтерактивної взаємодії.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Белан Т.Г., Носовець М.Н. (2015). Педагогічна практика як засіб професійної підготовки студентів-магістрантів. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*, вип. 52, С.8-15.

Беленька Г.В. (2006). Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія, Київ: Світич, 304 с.

Біличенко Г., Міхеєва О. (2021). Теоретико-методична підготовка вихователів до педагогічного супроводу розвитку комунікативної культури дітей дошкільного віку. Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць №1(100) За заг. ред. док. пед. наук, проф. І.А. Хижняк. Краматорськ ЦТРІ «Друкарський дім», С 139-151.

Бондар Т., Пинзеник О. (2023). Сучасні підходи до формування фахової компетентності вихователів закладів дошкільної освіти. *Молодь і ринок*. №1. С. 18-27.

Кара С.І. (2007). Організація керівництва педагогічною практикою – важлива умова формування професійної компетентності студентів. *Рідна школа* №6, С 11-13.

Козій М.К. (2001). Психолого педагогічні умови удосконалення педагогічної практики: методичний посібник. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 140 с.

Кошель А.П., Кошель В.М., Стрілець С.І. (2013). Зміст і навчально-методичне забезпечення педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Чернівці: ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченко, 38 с.

Кремемінь В.Г. (2005). Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. К.: Грамота, 448 с.

Ліннік О. (2014). Завдання дослідно-рефлексійного характеру в організації виробничої педагогічної практики. *Молодь і ринок*. №7. С. 40-53.

Лук'янченко О.М. (2005). Організація педагогічної практики в різних типах педагогічних навчальних закладів України (друга половина XIX початок XX ст.) автореф. дис. на здоб. наук. ст. канд. пед. наук. Харків, 18 с.

Мукан Н., Чубинська Н. (2023). Компетентнісний підхід у вищій освіті: основні поняття та категорії. *Академічні візії*. №17. Львів. С. 25-37.

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1tMp1qQ7KsYPcbKTFhtvssqA8CGU4clOR/view>

Освітня (освітньо-професійна) програма «Дошкільна освіта» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 – Дошкільна освіта / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2024. URL: https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2024/07_july/08/01/%D0%9E%D0%BF%2024,%20%D0%BC%D0%B0%D0%B3./%D0%9E%D0%9F%20012%20%D0%94%D0%9E,%20%D0%BC%D0%B0%D0%B3.%202024.pdf

Підопригора А., Хворостина Ю., Острога М. (2022). Впровадження компетентнісного підходу у вищу освіту крізь призму світових освітніх практик. *Освіта. Інноватика. Практика*. №3, С. 44-50.

Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»: від 19.10.2021 р. № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>

Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський рівень) вищої освіти. Ступінь «магістр». Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 Дошкільна освіта». Стандарт затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 29.04.2020 р. № 572. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>

REFERENCES

Belan, T. H., & Nosovets, M. N. (2015). Pedagogical practice as a means of professional training of graduate students [Pedagogical practice as a means of professional training of graduate students]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova – Scientific bulletin of M. P. Drahomanov National Pedagogical University*, 52, 8–15 [in Ukrainian].

Bieliienka, H. V. (2006). *Vykhovatel ditei doshkilnoho viku: stanovlennia fakhivtsia v umovakh navchannia: monohrafiia [Educator of preschool children: becoming a specialist in learning conditions: monograph]*. Kyiv: Svitych [in Ukrainian].

Bilychenko, H., & Mikhieieva, O. (2021). Teoretyko-metodychna pidhotovka vykhovateliv do pedahohichnoho suprovodu rozvytku komunikatyvnoi kultury ditei doshkilnoho viku [Theoretical and methodical training of educators for pedagogical support of the development of communicative culture of preschool children]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu: zbirnyk naukovykh prats – Humanization of Educational-Upbringing Process, 1(100)*, 139–151. I. A. Khyzhniak (Ed.). Kramatorsk TsTRI «Drukarskyi dim» [in Ukrainian].

Bondar, T., & Pynzenyk, O. (2023). Suchasni pidkhody do formuvannia fakhovoi kompetentnosti vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [Modern approaches to the formation of professional competence of educators of institutions of preschool education]. *Molod i rynek – Youth and Market*, 1, 18–27 [in Ukrainian].

Kara, S. I. (2007). Orhanizatsiia kerivnytstva pedahohichnoiu praktykoiu – vazhlyva umova formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv [Organization of management of pedagogical practice – an important condition for the formation of students' professional competence]. *Ridna shkola – Native School*, 6, 11–13 [in Ukrainian].

Kozii, M. K. (2001). *Psykhologo pedahohichni umovy udoskonalennia pedahohichnoi praktyky: metodychnyi posibnyk [Psychological and pedagogical conditions for improving pedagogical practice: methodical guide]*. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

Koshel, A. P., Koshel, V. M., & Strilets, S. I. (2013). *Zmist i navchalno-metodychne zabezpechennia pedahohichnoi praktyky studentiv spetsialnosti “Doshkilna osvita” [Content and educational-methodical support of the pedagogical practice of students of the specialty “Preschool Education”]*. Chernihiv: ChNPU im. T. H. Shevchenko [in Ukrainian].

Kremen, V. H. (2005). *Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty [Education and science in Ukraine – innovative aspects. Strategy. Realization. Results]*. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].

Linnik, O. (2014). Zavdannia doslidno-refleksiinoho kharakteru v orhanizatsii vyrobnychoi pedahohichnoi praktyky [Tasks of a research-reflexive nature in the organization of work-experience pedagogical practice]. *Molod i rynek – Youth and Market*, 7, 40–53 [in Ukrainian].

Lukianchenko, O. M. (2005). Orhanizatsiia pedahohichnoi praktyky v riznykh typakh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv Ukrainy (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) [Organization of pedagogical practice in different types of pedagogical educational institutions of Ukraine (the second half of the 19th century – the beginning of the 20th century)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

Mukan, N., & Chubynska, N. (2023). Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii osviti: osnovni poniattia ta katehorii [Competency approach in higher education: basic concepts and categories]. *Akademichni vizii – Academic Visions*, 17, 25–37. Lviv [in Ukrainian].

Naskrizna prohrama praktychnoi pidhotovky pidhotovky zdobuvachiv drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 012 Doshkilna osvita [End-to-end practical training program for applicants of the second (Master's) level of higher education in the specialty 012 Preschool Education]. URL: <https://drive.google.com/file/d/1qmEMmgF3MAITpshDY5wVuofzBexpac4/view> [in Ukrainian].

Osvitnia (osvitno-profesiina) prohrama «Doshkilna osvita» pidhotovky zdobuvachiv drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 012 – Doshkilna osvita / DVNZ «Donbaskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet» [Educational (educational and professional) program “Preschool Education” for training applicants of the second (Master's) level of higher education, Specialty 012 Preschool Education / SHEI “Donbas State Pedagogical University”]. (2024). URL: https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2024/07_july/08/01/%D0%9E%D0%BF%20

24,%20%D0%BC%D0%B0%D0%B3./%D0%9E%D0%9F%20012%20%D0%94%D0%9E,%20%D0%BC%D0%B0%D0%B3.%202024.pdf [in Ukrainian].

Pidopryhora, A., Khvorostyna, Yu., & Ostroha, M. (2022). Vprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhodu u vyshchu osvitu kriz pryzmu svitovykh osvitnikh praktyk [Implementation of the competency approach in higher education through the prism of world educational practices]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 3, 44–50 [in Ukrainian].

Profesiyni standart «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity»: vid 19.10.2021 r. № 755-21 [Professional standard "Preschool teacher": dated 10/19/2021 No. 755-21]. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].

Standart vyshchoi osvity Ukrainy. Druhyi (mahisterskyi riven) vyshchoi osvity. Stupin «mahistr». Haluz znan 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnist 012 Doshkilna osvita». Standart zatverdzheno i vvedeno v diiu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29.04.2020 r. № 572 [Standard of higher education of Ukraine. Second (Master's) level of higher education. Master's degree. Field of knowledge 01 Education/Pedagogy, Specialty 012 Preschool Education. Approved and put into effect by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 29, 2020 No. 572]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено проблемі можливостей впровадження практико-орієнтованої парадигми підготовки фахівців в освітній простір ВУЗу; переваг становлення професійної компетентності майбутнього педагога ЗДО у процесі «Практикуму з комунікативної культури фахівця дошкільної освіти» як форми реалізації практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта. Актуальність проблеми обґрунтовано необхідністю забезпечення якості освітнього процесу у контексті національних аспектів, обмежень та пріоритетів. У статті висвітлено значення практичної підготовки в сучасних освітніх реаліях як ціннісного і розвивального чинника освітнього простору щодо формування компетентного педагога ЗДО, його рефлексивної позиції, методологічної та особистісної культури. Представлено структурні компоненти авторської програми практичної підготовки, зміст яких базується на принципах практико-орієнтованої освіти. Схарактеризовано сутність комунікативної готовності педагогів ЗДО та вплив її на успішність педагогічної діяльності, що обговорюється у двох напрямках: підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до ефективної комунікативної діяльності та впровадження компетентного підходу до змісту операційних комунікативних умінь, якими повинен оволодіти випускник закладу вищої освіти; підвищення рівня комунікативної культури педагогів ЗДО у різноманітних видах освітньої діяльності. Окреслена змістовна наповненість видів роботи здобувачів, що оптимально поєднують прояви пізнавальної, дослідницької, особистісної, фахової, корпоративної та інших видів активності та визначено алгоритм виконання різних типів завдань практичної підготовки, що детерміновано логікою пізнавального процесу: аналіз освітньої проблеми на основі тих знань, що сформовані; рефлексія «незнання» як необхідності

придбання нового знання; використання різних засобів (з пошуком найбільш адекватних) отримання нової інформації; апробація нового знання щодо рішення освітньої проблеми. Підкреслено, що реалізація завдань практичної підготовки у складних умовах дистанційного або змішаного навчання потребує, разом з надбанням професійної компетентності, особливої педагогічної уваги щодо становлення відповідних особистісних якостей здобувачів.

Ключові слова: практична підготовка, комунікативна культура, професійна компетентність, компетентнісний підхід, фахівець дошкільної освіти, принципи практико-орієнтованої освіти, сутність суб'єкт-суб'єктної освітньої взаємодії.

УДК 378.147:378.22:373.2.07

PECULIARITIES OF PREPARATION OF MASTERS FOR THE IMPLEMENTATION OF MANAGERIAL ACTIVITIES OF INSTITUTIONS OF PRESCHOOL EDUCATION AT THE PRESENT STAGE

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Наталія Бондаренко

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: nbbondarenko@ukr.net
ORCID 0000-0001-6359-4289
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Nataliia Bondarenko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: nbbondarenko@ukr.net
ORCID 0000-0001-6359-4289
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Тетяна Грибоєдова

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: tatiana_khokhlova@ukr.net
ORCID 0000-0003-0618-806 X
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Tetiana Hryboiedova

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: tatiana_khokhlova@ukr.net
ORCID 0000-0003-0618-806 X
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Оксана Корнеєва

кандидат педагогічних наук,
E-mail: korneeva.31mir@gmail.com
Дошкільний навчальний заклад № 31
«Мир», м. Костянтинівка, Україна,

Oksana Kornieieva

Ph. Din Pedagogy,
E-mail: korneeva.31mir@gmail.com
Preschool educational institution № 31
"Myr", Kostiantynivka, Ukraine

ABSTRACT

The article analyzes an important problem of today regarding the change in the priorities of the work organization of the director of the institution of preschool education (IPE) during the period of martial law and the transition to work under the conditions of distance and mixed communication format with children, their parents, and educators. Emphasis is placed on the need to take into account the requirements